

Deontologia bibliotecarului de nivel top

Tamara Zasmenco,
BNRM

Problema eticii profesionale a revenit în atenția bibliotecarilor în ultimii ani pentru a preveni și pedepsi situațiile incorecte care apar între bibliotecari și beneficiari. Deontologia profesională trebuie să înlăture abuzul de putere în exercitarea funcției. În acest sens, codul deontologic al bibliotecarilor are, pe de o parte, funcția de supraveghere, ținând sub control comportamentul bibliotecarilor, iar pe de altă parte, oferă bibliotecarului o protecție sigură împotriva comportamentului neadecvat al beneficiarului.

De fapt, etica și deontologia nu sunt niște concepte în afara unei culturi. Ceea ce este considerat comportament „bun” și o îndeplinire „bună” a funcțiilor diferă de la țară la țară. Un rol important în acest sens îl joacă și istoria țării, contextul politic și social-economic. Așadar, bibliotecarii trebuie să fie conștienți de acest factor și să-și ghideze comportamentul individual și de grup în funcție de norme și principiile deontologice universal acceptate (adevăr, dreptate, bine, libertate, responsabilitate, bun-gust etc.), trebuie:

- ✓ să fie loiali și să-și îndeplinească obligațiile ținând cont întotdeauna de drepturile societății;
- ✓ să-și execute îndatoririle cu sensibilitate socială și să individualizeze acțiunile, luând în considerație particularitățile posibile ale indivizilor sau grupurilor;
- ✓ să abordeze un mod prompt de înțelegere umană, având capacitatea de a se identifica cu beneficiarul;
- ✓ să demonstreze, prin activitatea zilnică, că este capabil de înțelegere și dăruire, de stimă și respect față de cititor, de bunăvoință și umanism.

De fapt, etica este mai mult decât niște reguli, ordine și interdicții. Ea ține înaintea de toate de cultura organizațională, care se referă la valorile și normele ce mențin organizația și sunt respectate de membrii acesteia. Astfel, membrilor organizației li se amintește comportamentul pe care trebuie să-l aibă. Un element introdus recent în multe organizații este definirea misiunii, ceea ce include obiectivele, strategia și valorile de bază ale ei. Realizarea misiunii

trebuie îndeplinită cu participarea și consultarea personalului, în caz contrar riscăm să avem doar niște valori puse pe hârtie, care nu sunt agreate de membrii organizației. Este important să menționăm următoarele valori:

- ✓ respectul pentru demnitatea umană, atât a personalului, cât și a beneficiarilor;
- ✓ atitudinea egală, atât față de personal, cât și față de cititori, ceea ce presupune că nu se va face discriminare în funcție de sex, origine, religie, orientare sexuală și convingeri politice;
- atitudinea obiectivă, corectă a personalului și a cititorilor;
- atenția acordată sănătății psihice, mintale și sociale;
- furnizarea serviciilor la nivel profesional;
- deschiderea și transparența;
- imparțialitatea față de autoritățile politice aflate la putere;
- poziția-cheie și integritatea instituției;
- prioritatea interesului general față de interesul individual.

Consecințele implementării valorilor etice depind de implicarea și conduita liderilor organizației. Ei trebuie să sprijine pe larg realizarea acestor valori în bibliotecă. Astfel, alegând un lider trebuie să se ia în considerație cele mai înalte standarde de etică, iar dacă ei sunt acuzați de conduită neetică – trebuie să demisioneze.

Atunci când climatul organizației este bazat pe respect și încredere în capacitățile personalului, precum și încurajarea lui, acesta va fi gata să dea tot ce are mai bun și să respecte cele mai înalte standarde morale.

Cultura organizațională bazată pe valorile etice se sprijină pe o infrastructură formată din instrumente și sisteme ce descurajează comportamentul indezirabil și încurajează comportamentul dorit. Printre aspectele importante ale acestei infrastructuri se numără:

- ♦ codurile etice;
- ♦ rețeaua legislativă;
- ♦ deschiderea și transparența;
- ♦ responsabilitatea și controlul;
- ♦ socializarea profesională;
- ♦ condițiile de muncă potrivite;
- ♦ organisme etice.

Deschiderea și transparența administrativă pot să contribuie, de asemenea, la creșterea acțiunilor ce țin de comportamentul etic în bibliotecă. Aceasta permite bibliotecarilor să fie mai bine informați despre modul în care au fost cheltuite mijloacele financiare și cum au fost realizate deciziile la nivel administrativ. Astfel, deschiderea și transparența sprijină un principiu esențial al sistemului democratic, în special principiul responsabilității publice.

În contextul discuției despre deschiderea și transparența administrativă, o atenție deosebită trebuie acordată următoarelor aspecte:

a) dreptul la libera exprimare – bibliotecarii trebuie să aibă dreptul să comunice faptele despre care au cunoștință indiferent de funcția pe care o îndeplinesc, atât pe plan intern, în cadrul organizației, cât și pe plan extern, în relațiile cu publicul;

b) dezvăluirea – în procesul de exercitare a funcției, bibliotecarii se pot confrunta cu anumite cazuri de abuz și situații improprii. Uneori ei nu primesc răspunsuri adecvate din partea superiorilor la plângerile pe care le înaintează, iar atunci când folosesc alte canale pentru a primi răspuns (de exemplu, publicitatea în presă), deseori riscă să sufere eșec. Astfel, ei devin victime ale propriilor dezvăluiri. Cu toate acestea, societatea va beneficia de la dezvăluirea acestor fapte și la momentul oportun poate fi găsit un remediu adecvat.

Cadrul legislativ este foarte important atunci când este vorba despre etică, pentru că acesta arată ce este legitim și ce este nelegitim, precum și ce sancțiuni se aplică în cazul unor încălcări. În acest sens se poate aplica atât legislația generală, cât și legislația specifică pentru bibliotecari.

Se recomandă, în lumina schimbărilor survenite în biblioteci, a supune cadrul legislativ unei examinări profunde pentru a verifica cât de eficient sunt acoperite de legislație problemele etice relevante în prezent.

Evidența și controlul se pot face din interior și din exterior. În noul management, în sectorul public, există tendințe de a controla mai curând rezultatele decât procesul. O altă tendință este de a moderniza mecanismele de evidență și control existente pentru a asigura o furnizare de servicii mai eficientă și mai calitativă. Acțiunile salariaților

trebuie controlate, de asemenea, nu doar din punct de vedere al regularității și eficienței, ci și al relevanței etice.

Bibliotecarii trebuie să fie implicați în elaborarea și implementarea acestor mecanisme, astfel ele vor fi mai bine respectate. O condiție importantă pentru activarea conform eticii profesionale este ca ei să implementeze valorile și standardele etice. Totuși, investigația a arătat că deseori bibliotecarii nu cunosc regulile și normele etice. În aceste circumstanțe putem cu greu să așteptăm ca aceste reguli să fie respectate. Principalele soluții pentru această situație sunt informarea, instruirea și educația. Aceste activități ar trebui să-i ajute pe bibliotecari să se familiarizeze cu modelele de valori etice.

Etica trebuie să fie parte componentă a instruirii continue a bibliotecarilor. Ei trebuie să învețe să privească din punctul de vedere „etic” problemele cu care se confruntă în exercitarea funcției lor și să găsească soluții în concordanță cu standardele etice.

Condițiile de lucru au un impact important asupra conduitei etice. Dacă bibliotecarii sunt puțin plătiți și nu au siguranța locului de muncă, și nu sunt remunerați conform muncii depuse, ei sunt tentați să-și neglijeze serviciul (întârzieri, absențe de la serviciu, performanțe mici, lipsă de responsabilitate etc.), gândind și acționând pe termen scurt.

Așadar, remunerarea potrivită nu este doar un drept de bază al omului, ci și o condiție esențială pentru o conduită etică. Fără toate acestea, bibliotecarii sunt greu de motivat să slujească organizației și interesului general. Condițiile potrivite de muncă – în birouri confortabile, utilizate cu tot ce este necesar – sunt și o manifestare a respectului pentru personal.

Etica în bibliotecă nu este un statut, ci o activitate care solicită o perfecționare permanentă. Pentru a susține această activitate este necesară crearea unor organisme etice specifice. Aceste organisme pot avea diferite funcții, dintre care:

- funcția de monitorizare – observarea conduitei etice a bibliotecarilor,
- funcția promoțională – stimularea conduitei etice,
- funcția consultativă – consultanță în problemele etice.

În ultimii ani aceste organisme au fost create în multe țări, semn că problema eticii este tratată cu seriozitate.

Codurile etice pot fi considerate un element al consecvenței în domeniul muncii, în permanență schimbare. Ele ne arată valorile și standardele generale care servesc la o bună realizare a activității profesionale. În cele mai multe țări există un

cod etic pentru toate bibliotecile la nivel național care se completează de fiecare bibliotecă aparte. În unele țări astfel de coduri servesc mai mult ca instrumente manageriale. Pentru ca aceste coduri să-și atingă obiectivele, este important ca ele să îndeplinească niște condiții:

- să fie simple și ușor de înțeles;
- să se limiteze la valorile și principiile esențiale;
- să fie elaborate consultând personalul și reprezentanții acestuia;
- să fie suficient de specifice pentru organizație.

Etica în biblioteci reprezintă un aspect complex și cere o interacțiune între diferiți factori. Conceptul infrastructurii eticii se referă la un număr de instrumente și sisteme importante, care contribuie la formarea culturii etice în biblioteci. În infrastructura etică pot fi puse accente asupra controlului și orientării. Aspectul pe care se pune accentul depinde de contextul istoric, politic și administrativ. În unele țări accentul se pune pe un „sistem etic bazat pe bunăvoință”, în care sunt evidențiate regulile, procedurile și sancțiunile, iar în alte țări – pe un „sistem etic bazat pe dorință”, în care se contează pe așteptări, sprijin și stimulare.

Rezumând cele sus-menționate, am putea conchide că toate elementele descrise sunt necesare pentru a avea un serviciu de bibliotecă bazat pe etică. Este important ca aceste elemente diferite

să fie coerente și să se completeze reciproc. Etica nu este un element separat, ci unul integrat într-un tot întreg. În consecință, conduita etică poate fi susținută sau împiedicată de alte aspecte ale managementului, în special al managementului resurselor umane. Criteriile deontologic și etic trebuie să ocupe locul central în selectarea și evaluarea bibliotecarilor. Astfel, infrastructura etică nu va avea o existență izolată în cadrul organizației, ci va fi întărită prin managementul general.

Bibliografie:

1. Алтухова Г.А. Профессиональная этика библиотекаря. – Москва: Издательство МГУКИ ИПО «Профиздат», 2001.
2. Baldrige L. Codul manierelor în afaceri. – București. – 1994.
3. Capșa T. Codul de conduită al funcționarului public // Revista națională de drept. – 2001. – Nr. 9.
4. Marin C. Comunicare instituțională. – Chișinău, 1998.
5. Palii A. Cultura comunicării. – Chișinău: Epigraf, 1999.
6. Raportul național al dezvoltării umane. Republica Moldova 2000. – Chișinău: UNDP, 2000.
7. Шепель В. Управленческая этика. – М., 1989.